কৃতি –১

শিল্পকলাৰ বাবে পাঠ্যপুথি
ষষ্ঠ শ্ৰেণী

© NCERT not to be republished

0680

নাম:____________________

শাখা:____________________

বিদ্যালয়: ____________________

विद्यया ऽमृतमश्नुते

एन सी ई आर टी
NCERT

राष्ट्रीय शैक्षिक अनुसंधान और प्रशिक्षण परिषद्
NATIONAL COUNCIL OF EDUCATIONAL RESEARCH AND TRAINING

০৬৮০ – কৃতি–১
শিল্পকলাৰ ষষ্ঠ শ্ৰেণীৰ পাঠ্যপুথি

ISBN ৯৭৮-৯৩-৫২৯২-৯৫১-১

প্ৰথম সংস্কৰণ
জুলাই ২০২৪ আহাৰ মাহ ১৯৪৬

PD ৫০০T BS

© ৰাষ্ট্ৰীয় শৈক্ষিক গৱেষণা আৰু প্ৰশিক্ষণ পৰিষদ, ২০২৪

সকলো অধিকাৰ সংৰক্ষিত

- প্ৰকাশকৰ আগতীয়া অনুমতি অবিহনে এই প্ৰকাশনৰ কোনো অংশ ইলেক্ট্ৰনিক, যান্ত্ৰিক, ফটোকপি, ৰেকৰ্ডিং আদি যিকোনো ধৰণে বা প্ৰকাৰে প্ৰেৰণ কৰা নহ'ব তথা পুনৰ প্ৰকাশ তথা পুনৰুদ্ধাৰযোগ্য প্ৰণালীত সংৰক্ষণ কৰা নহ'ব।
- এই কিতাপখন এই চৰ্ত সাপেক্ষে বিক্ৰী কৰা হ'ব যে ইয়াক, বাণিজ্যৰ দ্বাৰা, প্ৰকাশকৰ সন্মতি অবিহনে ঋণ দিয়া, পুনৰ বিক্ৰী কৰা, ভাড়া তৈয়াৰ কৰা বা অন্যথা নিষ্পত্তি কৰা নহ'ব, যিকোনো প্ৰকাৰৰ বাইণ্ডিং বা কভাৰত ইয়াক প্ৰকাশ কৰা নহ'ব।
- এই প্ৰকাশনৰ সঠিক মূল্য হৈছে এই পৃষ্ঠাত মুদ্ৰণ কৰা মূল্য, ৰবৰ ষ্টেম্প ৰ দ্বাৰা বা ষ্টিকাৰৰ দ্বাৰা বা আন যিকোনো উপায়েৰে সূচিত কৰা যিকোনো সংশোধিত মূল্য অশুদ্ধ আৰু গ্ৰহণযোগ্য নহ'ব।

প্ৰকাশন বিভাগৰ কাৰ্যালয়, NCERT

NCERT চৌহদ শ্ৰী অৰবিন্দ মাৰ্গ
নতুন দিল্লী ১১০ ০১৬ — **ফোন : ০১১-২৬৫৬২৭০৮**

হোচডেকাৰে হলি এক্সটেনচন বনশংকৰী ইই ষ্টেজ
বেঙ্গালুৰু ৫৬০ ০৮৫5 — **ফোন :০৮০-২৬৭২৫৭৪০**

নৱজীৱন ট্ৰাষ্ট বিল্ডিং পি.ও.নাভজীৱন
আহমেদাবাদ ৩৮০ ০১৪ — **ফোন : ০৭৯-২৭৫৪১৪৪৬**

চিডব্লিউচি চৌহদ
অপ। ধানকাল বাচ ষ্টপ, পানীহাটী
কলকাতা ৭০০ ১১৪4 — **ফোন : ০৩৩-২৫৫৩০৪৫৪**

চিডব্লিউচি কমপ্লেক্স মালিগাঁও
গুৱাহাটী ৭৮১ ০২১ — **ফোন : ০৩৬১-২৬৭৪৮৬৯**

৬৫.০০

প্ৰকাশন দল

মুৰব্বী, প্ৰকাশন ডিভিজন : অনুপ কুমাৰ ৰাজপুত

মুখ্য প্ৰযোজনা বিষয়া : অৰুণ চিটকাৰা

মুখ্য সম্পাদক (ভাৰপ্ৰাপ্ত) : বিজন সুতাৰ

মুখ্য ব্যৱসায় ব্যৱস্থাপক : অমিতাভ কুমাৰ

প্ৰযোজনা বিষয়া : জাহান লাল

বিন্যাস: মনীষ ছটপাৰ, মুম্বাই
চিত্ৰ আৰু আৱৰণ: সন্তোষ মিশ্ৰ, আইমাৰ্টচ, দিল্লী

NCERT ৰ চিহ্নসহ সৈতে ৮০ GSM কাগজত মুদ্ৰিত

ৰাষ্ট্ৰীয় শৈক্ষিক গৱেষণা আৰু প্ৰশিক্ষণ পৰিষদ, শ্ৰী অৰবিন্দ মাৰ্গ, নতুন দিল্লীৰ সচিবৰ দ্বাৰা প্ৰকাশিত আৰু এছ.ডি.আৰ. প্ৰিণ্টাৰ, এ-৭, চেক্টৰ-বি-৩, ইউ.পি.এছ.আই.ডি.চি., চিগনেচাৰ চিটি, লোনি, জিলা-গাজিয়াবাদ-২০১১ ১০২ (ইউ.পি.) ত মুদ্ৰণ কৰা হৈছে।.)

© NCERT not to be republished

প্ৰস্তাৱনা

ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা নীতি (NEP) ২০২০-ত এনে এক শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ পৰিকল্পনা কৰা হৈছে যি মানৱ প্ৰচেষ্টা আৰু জ্ঞানৰ সকলো ক্ষেত্ৰতেই ভাৰতীয় লোকাচাৰ আৰু এই সভ্যতাৰ সাফল্যৰ ওপৰত আধাৰিত আৰু যি একে সময়তে শিক্ষাৰ্থীসকলক একবিংশ শতিকাৰ সম্ভাৱনা আৰু প্ৰত্যাহ্বানৰ সৈতে গঠনমূলকভাৱে জড়িত হ'বলৈ প্ৰস্তুত কৰিব। এই উচ্চাকাংক্ষিত উদ্দেশ্যৰ আধাৰ সকলো পৰ্যায়তে পাঠ্যক্ৰমৰ ক্ষেত্ৰত বিদ্যালয় শিক্ষাৰ ৰাষ্ট্ৰীয় পাঠ্যক্ৰম ৰূপৰেখা (National Curriculum Framework for School Education, NCF-SE) ২০২৩-ৰ দ্বাৰা ভালদৰে নিৰ্ধাৰণ কৰা হৈছে। শিক্ষাৰ্থীসকলৰ অন্তৰ্নিহিত সামৰ্থ্য (মানৱ অস্তিত্বৰ পাঁচটি স্তৰ আশ্ৰিত, পঞ্চকোষ), মূল আৰু প্ৰাৰম্ভিক পৰ্যায়ত প্ৰতিপালিত কৰাৰ পিছত ই মধ্য স্তৰত তেওঁলোকৰ শিক্ষাৰ অগ্ৰগতিৰ পথ প্ৰশস্ত কৰিছে। সেয়েহে, মধ্য স্তৰে প্ৰস্তুতি আৰু মাধ্যমিক পৰ্যায়ৰ মাজত এক সেতু হিচাপে কাম কৰে, যি ষষ্ঠ শ্ৰেণীৰ পৰা অষ্টম শ্ৰেণীলৈকে তিনি বছৰ জুৰি বিস্তৃত।

মধ্য পৰ্যায়ত NCF-SE ২০২৩-ৰ লক্ষ্য হৈছে শিক্ষাৰ্থীসকলক তেওঁলোকৰ জীৱনত আগবাঢ়ি যোৱাৰ সমক্ষণত স্ববিকাশৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় দক্ষতাৰে সুসজ্জিত কৰা। ই তেওঁলোকৰ বিশ্লেষণাত্মক, বৰ্ণনাত্মক তথা বিৱৰণাত্মক সামৰ্থ্য বৃদ্ধি কৰিবলৈ আৰু তেওঁলোকৰ বাবে অপেক্ষিত প্ৰত্যাহ্বান আৰু সুযোগবোৰৰ বাবে তেওঁলোকক প্ৰস্তুত কৰিবলৈ চেষ্টা কৰে। মুখ্য তিনিটা ভাষাত নটা বিষয় সামৰা ই এক বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ পাঠ্যক্ৰম - যাৰ অন্তৰ্গত কমেও দুটি ভাৰতীয় ভাষা, বিজ্ঞান, গণিত, সমাজ বিজ্ঞান, কলা শিক্ষা, শাৰীৰিক শিক্ষা, যোগ আৰু কল্যাণ তথা বৃত্তিমূলক শিক্ষাই তেওঁলোকৰ সামগ্ৰিক বিকাশত সহায় কৰিব।

এনে ধৰণৰ পৰিৱৰ্তনশীল শিক্ষণ সংস্কৃতিৰ বাবে কিছু অত্যাৱশ্যকীয় পৰিস্থিতিৰ প্ৰয়োজন। তাৰেই এটি হ'ল বিভিন্ন পাঠ্যক্ৰমৰ ক্ষেত্ৰত উপযুক্ত আৰু সংবাদাত্মক পাঠ্যপুথি থকা যি বিষয়বস্তু আৰু শিক্ষণ পদ্ধতিৰ মাজত মধ্যস্থতা কৰাত এক কেন্দ্ৰীয় ভূমিকা পালন কৰিব – এনে এক ভূমিকা যি প্ৰত্যক্ষ নিৰ্দেশনা, অন্বেষণ আৰু অনুসন্ধানৰ সুযোগৰ মাজত ন্যায়সঙ্গত ভাৰসাম্য বজাই ৰাখিব। অন্যান্য চৰ্তবোৰৰ ভিতৰত - পাঠ্যক্ৰমৰ ভিতৰত আৰু সমগ্ৰ ক্ষেত্ৰত ধাৰণামূলক সংযোগ স্থাপন কৰাৰ বাবে শ্ৰেণীকোঠাৰ ব্যৱস্থা, প্ৰযুক্তি একত্ৰীকৰণ আৰু শিক্ষকপ্ৰস্তুতি গুৰুত্বপূৰ্ণ। ৰাষ্ট্ৰীয় শৈক্ষিক গৱেষণা আৰু প্ৰশিক্ষণ পৰিষদ (NCERT), স্বয়ং, শিক্ষাৰ্থীসকলক

© NCERT not to be republished

এনে উচ্চ মানদণ্ডৰ পাঠ্যপুথি প্ৰদান কৰাৰ বাবে প্ৰতিশ্ৰুতিবদ্ধ। এই উদ্দেশ্যৰ বাবে গঠন কৰা বিভিন্ন পাঠ্যক্ৰমক্ষেত্ৰীয় গোট (Curricular Area Groups - CAG) বোৰত সদস্য হিচাপে বিদ্যমান বিশিষ্ট বিষয়-বিশেষজ্ঞ, শিক্ষাবিদ, শিল্পী আৰু শিক্ষাৰত শিক্ষকসকল এনে পাঠ্যপুথি বিকশিত কৰাৰ বাবে সকলো সম্ভৱ প্ৰচেষ্টা চলাইছে। কৃতি–১, ষষ্ঠ শ্ৰেণীৰ বাবে কলাৰ পাঠ্যপুথি এইবোৰৰ ভিতৰত এটি।

কৃতি–১ৰ বিষয়বস্তুত দৃশ্য কলা, নৃত্য, থিয়েটাৰ আৰু সংগীত কলাৰ প্ৰকাৰ অন্তৰ্ভুক্ত । এই পাঠ্যপুথিখন শিক্ষাৰ্থীসকলে তেওঁলোকৰ সৃষ্টিশীলতা অন্বেষণ কৰাৰ লগতে নিজকে প্ৰকাশ আৰু অন্বেষণ কৰাৰ বাবে নিৰ্মিত। কৃতি–১ ইয়াৰ সমল, দৃশ্য আৰু অন্যান্য উপাদান, সমৃদ্ধ ভাৰতীয় জ্ঞান প্ৰণালী, ভাৰতৰ শৈল্পিক আৰু সাংস্কৃতিক ঐতিহ্য, মূল্যবোধ - এই সকলোবোৰ ভাৰতত সুগভীৰভাৱে নিহিত হৈ আছে। কলাত সকলো লিংগ আৰু বিশেষ ভাৱে সক্ষম শিক্ষাৰ্থীৰ অন্তৰ্ভুক্তি তথা সকলো শিক্ষাৰ্থীক সমান সুযোগ প্ৰদান কৰা গুণ স্বতঃ অন্তৰ্নিহিত। প্ৰযুক্তি একত্ৰীকৰণৰ সৰ্বোত্তম প্ৰয়োগ কৰি, QR Code বোৰ অতিৰিক্ত শিক্ষণ সম্পদ হিচাপে অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে।

সকলো ব্যৱহাৰিক প্ৰয়োজনৰ বাবে, মোৰ দৃষ্টিত কৃতি–১, NCF-SEত ধাৰণা কৰা ধৰণেই বিষয় বস্তু আৰু সমলৰ সঠিক বাছনিৰ জৰিয়তে শিক্ষাৰ্থীসকলৰ মাজত প্ৰাকৃতিক কৌতূহল বৃদ্ধি কৰা আৰু বিভিন্ন কলা বৈচিত্ৰৰ সৃজনশীলতা, অন্বেষণ আৰু অভিজ্ঞতাৰ বাবে এই পৰ্যায়ত মূল দক্ষতা বিকশিত কৰা কাৰ্য্যত ইয়াৰ পাঠ্যক্ৰমৰ দিশত সফল হৈছে। শাখা আৰু অধ্যায়বোৰ বুদ্ধিমত্তাৰে সকলো শিক্ষাৰ্থীক বিভিন্ন কাৰ্যকলাপত স্থান দিয়াৰ বাবে প্ৰস্তুত কৰা হৈছে, যাৰ ফলত তেওঁলোকৰ সৃষ্টিশীলতা আৰু অভিব্যক্তি প্ৰকাশ হয়। ইয়াত দিয়া পৰামৰ্শ অনুযায়ী প্ৰতিটো কাৰ্যকলাপে শিক্ষাৰ্থীসকলক এনে অধিক শিক্ষণ সম্পদ আৱিষ্কাৰণৰ যাত্ৰালৈ লৈ যাব, সেয়া তেওঁলোকৰ প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশ, দৈনন্দিন কাম বা মানুহৰ হস্তক্ষেপেই বা কিয় নহওঁক। ইয়াৰ উপৰিও, শিক্ষাৰ্থীসকলক এনে কৰিবলৈ পথ প্ৰদৰ্শন আৰু উৎসাহিত কৰাত অভিভাৱক আৰু শিক্ষকসকলৰ ভূমিকাও অমূল্য হ'ব। ইয়াৰ জৰিয়তে মই এই পাঠ্যপুথিখনৰ বিকাশৰ সৈতে জড়িত সকলোলোকলৈ কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ আৰু আশা কৰোঁ যে ই সকলো অংশীদাৰৰ আশা পূৰণ কৰিব। একে সময়তে, মই ইয়াৰ সকলো ব্যৱহাৰকাৰীৰ পৰা পৰামৰ্শ আৰু মতামত ও আমন্ত্ৰণ জনাইছোঁ যাতে অনাগত বছৰবোৰত অধিক উন্নতি হয়।

দিনেশ প্ৰসাদ সাক্লানি
পৰিচালক
জুলাই ২০২৪ ৰাষ্ট্ৰীয় শৈক্ষিক পৰিষদ নতুন দিল্লী গৱেষণা আৰু প্ৰশিক্ষণ

© NCERT not to be republished

বিষয়বস্তু

কৃতি–১ হৈছে এনে এক পাঠ্যপুথি যি আপোনাক দৃশ্য আৰু প্ৰদৰ্শন কলাৰ বিশাল আৰু ৰোমাঞ্চকৰ ব্ৰহ্মাণ্ড অন্বেষণ আৰু আৱিষ্কাৰ দ্বাৰা কলাৰ জগতখনলৈ লৈ যাব, ইয়াৰ লক্ষ্য সৃষ্টিশীলতা প্ৰজ্বলিত কৰা, বিভিন্ন কলাৰ বাবে শ্লাঘা বৃদ্ধি কৰা আৰু শিক্ষাৰ্থীসকলৰ শৈল্পিক দক্ষতা বিকাশ কৰা। ষষ্ঠ শ্ৰেণীৰ বাবে প্ৰস্তুত কৰা এই কিতাপখনত বিভিন্ন ধৰণৰ শৈল্পিক শাখা যেনে দৃশ্যকলা, সংগীত, নৃত্য আৰু থিয়েটাৰ বিদ্যমান আদি অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে।

ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা নীতি (NEP) ২০২০-ৰ চিন্তন আধাৰিত আৰু ২০২৩ চনৰ ৰাষ্ট্ৰীয় পাঠ্যক্ৰম ৰূপৰেখা (NCF-SE)ৰ শৈল্পিক শিক্ষাৰ পাঠ্যক্ৰমৰ লক্ষ্য, দক্ষতা আৰু শিক্ষাৰ ফলাফলৰ ওপৰত আধাৰিত, কৃতি–১ হৈছে বিভিন্ন কলা বৈচিত্ৰৰ সৃষ্টিৰ উদ্দেশ্যে ৰচিত এখন কিতাপ। ইয়াত বহুতো আকৰ্ষণীয় কাৰ্যকলাপ আৰু অনুপ্ৰেৰণাদায়ক প্ৰকল্প আছে যি আমাৰ চাৰিওফালৰ জীৱন আৰু পৃথিৱীত কলাৰ ভূমিকা বুজাত আৰু প্ৰোৎসাহিত কৰাত সহায় কৰিব। শিক্ষাৰ্থীসকলে বিখ্যাত শিল্পী আৰু তেওঁলোকৰ কৰ্মৰাজিৰ বিষয়েও শিকিব, বিভিন্ন কৌশল আৰু শৈলী অন্বেষণ কৰিব, আৰু নিজে সৃষ্টিও কৰিব। প্ৰতিটো কাৰ্যকলাপে শিক্ষাৰ্থীসকলক এক অনন্য অভিজ্ঞতা প্ৰদান কৰিব!

এই কিতাপখনত দিয়া কাৰ্যকলাপ আৰু তথ্যৰ উপৰিও, ডিজিটেল ৰূপত এনে ধৰণৰ অধিক কাৰ্যকলাপ আৰু সৃষ্টিশীল ধাৰণা দিয়া হৈছে, যাক পাঠ্যপুথিৰ আৰম্ভণিতে QR Code স্কেন কৰি আৰু প্ৰতিটো অধ্যায়ৰ লগতে য'ত প্ৰয়োজন অনুভৱ কৰা হৈছে তাত প্ৰৱেশ কৰিব পাৰি। কলাৰ সৌন্দৰ্য হ'ল ই ভিন্ন আগ্ৰহপূৰ্ণ তথা ভিন্ন স্বাদৰ লোকসকলৰ সৈতে সংযোগ সাধন কৰিব পাৰে। প্ৰত্যেকেই কলাৰ সৈতে তেওঁলোকৰ অনন্য সংযোগ বিচাৰি পাব পাৰে। আমাৰ দেশত ঐতিহ্য, সংস্কৃতি আৰু পৰম্পৰাৰ এক দীঘলীয়া ইতিহাস আছে য'ত সকলো কলা প্ৰকাৰৰ অনুশীলন কৰা হৈছিল।

"কলা হৈছে মানুহৰ নান্দনিক সংবেদনশীলতাৰ বিষয়। নান্দনিক সংবেদনশীলতাই আমাৰ সৌন্দৰ্য অনুভৱ কৰাৰ সামৰ্থ্য, ভাল আৰু সুন্দৰতা সম্পৰ্কে বিবেচনাত উপনীত হোৱা আৰু কলা নিৰ্মাণ প্ৰক্ৰিয়াত পৰিশোধনৰ অনুভূতিৰ দিশত চেষ্টা কৰা বুজায়। কলা হৈছে সৌন্দৰ্য, আকৃতি, সমতা, আৰ্হি আৰু গতি বুজাৰ এক ব্যক্তিগত ধৰণ যি অভিব্যক্তিত মিশ্ৰিত হৈ অনুভূতি জাগ্ৰত কৰে। শৈল্পিক কামে ধাৰণামূলক আৰু প্ৰক্ৰিয়াগত দুয়োধৰণৰ জ্ঞানক সামৰি লয়, আৰু মানুহৰ 'মূৰ্ত' সংবেদনশীল আৰু আৱেগিক অভিজ্ঞতাৰ সৈতে সম্পৰ্কিত।" (NCF-SE, পৃষ্ঠা ২৯৪)। সেয়েহে, এই কিতাপখন সৃষ্টি কৰাৰ মূল ধাৰণাটো হৈছে শিক্ষাৰ্থীসকলে বিভিন্ন কলাৰ পৃথিৱীত অন্বেষণৰ সমগ্ৰ প্ৰক্ৰিয়াটো উপভোগ কৰাটো নিশ্চিত কৰা। এই পাঠ্যপুথি তৈয়াৰ কৰাৰ সময়ত শিশুৰ বাবে

© NCERT not to be republished

কেতিয়াও শিকিবলৈ বা নতুন কিছু চেষ্টা কৰিবলৈ চাপদায়ক হৈ নপৰাকৈ ৰাখিবলৈ বিশেষ মনোযোগ দিয়া হৈছে। যিহেতু প্ৰতিজন শিক্ষাৰ্থীয়ে তেওঁলোকৰ কলাৰ ধৰণৰ সৈতে তেওঁলোকৰ সম্পৰ্ক তেওঁলোকৰ স্ব-ধৰণেই বিচাৰি পায়,এই ক্ষেত্ৰত যদি শিক্ষকসকলেও তথ্যৰ চাপৰ প্ৰদানৰ সলনি শিক্ষাৰ্থীসকলক কলাৰ এই যাত্ৰাত সহায় কৰিবলৈ সক্ৰিয়ভাৱে কাৰ্যকলাপত অংশগ্ৰহণ কৰে তেন্তে ই ফলপ্ৰসূ হ'ব।

কৃতি–১ৰ চাৰিটা শাখা আছে, যাক সমগ্ৰ গ্ৰন্থখনতেই নিৰ্দিষ্ট ৰঙৰে প্ৰতিনিধিত্ব কৰা হৈছে;

হালধীয়া ৰং দৃশ্যকলাৰ

নীলা ৰং সংগীতৰ বাবে

গুলপীয়া ৰং নৃত্যকলাৰ বাবে

বেঙুনীয়া থিয়েটাৰৰ বাবে

ওপৰোক্ত প্ৰতিটো শাখা এক উপভোগ্য অভিজ্ঞতা সৃষ্টি কৰিবলৈ অনন্যভাৱে পৰিকল্পিত হৈছে।

'দৃশ্যকলা' শাখাটো শিক্ষাৰ্থীসকলক তেওঁলোকৰ ধাৰণাবোৰ কল্পনা আৰু তেওঁলোকৰ চাৰিওফালৰ দৈনন্দিন অভিজ্ঞতা আৰু পৰ্যৱেক্ষণৰ পৰা আৱেগ প্ৰকাশ ক্ষমতাক শক্তিশালী কৰাৰ বাবে প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। এই পাঠটিৰ কাৰ্যকলাপবোৰে তেওঁলোকক দ্বি-মাত্ৰিক আৰু ত্ৰিমাত্ৰিক কৌশলৰ মৌলিক দক্ষতাৰ সৈতে পৰিচয় কৰায় আৰু দৃশ্যকলাত বিভিন্ন মাধ্যম আৰু সামগ্ৰী অন্বেষণ কৰে। সমগ্ৰ অধ্যায়তেই, শিক্ষাৰ্থীসকলক বিভিন্ন সামগ্ৰী, পৃষ্ঠ আৰু কৌশলৰ সৈতে পৰিচয় কৰাই দিয়া হয় যিবোৰ গত শত বছৰত ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে, আকৌ, এনে বহুতো অনুষ্ঠান আছে য'ত তেওঁলোকক নিজে অন্বেষণ আৰু আৱিষ্কাৰ কৰিবলৈ বাকী আছে।

প্ৰথম তিনিটা অধ্যায়ই বিভিন্ন ধৰণৰ অংকন অভ্যাসৰ জৰিয়তে প্ৰতিজন শিক্ষাৰ্থীৰ পৰ্যৱেক্ষণ তীক্ষ্ণ কৰণত গুৰুত্ব দিয়ে। আকৰ্ষণীয় কাৰ্যকলাপৰ জৰিয়তে - প্ৰাকৃতিক ৰং বনোৱা, ৰং মিহলি কৰা, আৰু ৰং আৰু ছাঁ সৃষ্টি কৰাৰ কৌশল প্ৰৱৰ্তন কৰা হয়। তেওঁলোকৰ নিজা মোহৰ, প্ৰতিকৃতি, কাগজৰ কাৰুশিল্প আৰু ফ্লিপকিতাপ সৃষ্টি কৰাত অন্তৰ্ভুক্ত প্ৰক্ৰিয়াবোৰে প্ৰতিজন শিক্ষাৰ্থীৰ বাবে বহুতো নতুন অনুসন্ধান আৰু অভিজ্ঞতা সৃষ্টি কৰিব।

© NCERT not to be republished

এই গোটটোত ভাৰতীয় শিল্পী আৰু কলা পৰম্পৰাৰ প্ৰাথমিক আভাসও অন্তৰ্ভুক্ত আছে, যাক কিতাপখনত উল্লেখ কৰা উদাহৰণৰ বাহিৰেও সম্প্ৰসাৰিত কৰিব লাগিব। শিক্ষাৰ্থীসকলে তেওঁলোকৰ নিজৰ অঞ্চল বা ৰাজ্যত পোৱা বিভিন্ন কলা প্ৰথা, পৰম্পৰা আৰু শিল্পীৰ বিষয়ে অন্বেষণ, উদযাপন আৰু অধ্যয়ন কৰিব লাগিব। এনে উন্মোচনৰ পৰা প্ৰাপ্ত জ্ঞানে তেওঁলোকৰ নান্দনিক সংবেদনশীলতা, সৃজনশীল কল্পনা আৰু তেওঁলোকে কৰা সকলো কামত তেওঁলোকৰ বিচাৰাত্মক চিন্তাৰ দক্ষতা বৃদ্ধি কৰিব।

এই পাঠ্যপুথিত 'সংগীত'ৰ শাখাত জ্ঞান অন্বেষণ কৰাৰ বাবে এক সম্পদ বিৰাজমান, যাৰ ফলত শিক্ষাৰ্থীসকলক আৱিষ্কাৰৰ এই যাত্ৰাৰ সময়ত বহুতো ধাৰণা অনুভৱ কৰাৰ সুযোগ দিয়া হৈছে। যদিও কিছুমান উপাদানে পৰিচিত আৰু সান্ত্বনাদায়ক অনুভৱ কৰাব পাৰে, কিছুমান ধাৰণা আকৌ সম্পূৰ্ণ নতুন হ'ব পাৰে।

এই পাঠ্যপুথিখনে আমাৰ দেশৰ বিভিন্ন অঞ্চলত সিঁচৰতি হৈ থকা বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ সংগীতৰ ভাণ্ডাৰৰ সৈতে সকলোকে আকৰ্ষিত কৰিব বিচাৰে, য'ত মানুহে একাধিক কলা ৰচনা কৰি আছে। সংগীতে আমাৰ জীৱনত এক অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ স্থান দখল কৰিছে। সংগীত হৈছে গোটেই বছৰ জুৰি সকলো উদযাপনৰ এক অংশ, সেয়া ৰাষ্ট্ৰীয় উৎসৱ, সামাজিক সমাৱেশ, ধৰ্মীয় উৎসৱ বা গোৱা গীতৰ অনুষ্ঠান, শস্য চপোৱা বা আন যিকোনো ঋতুত নৃত্যৰ বাবে বজোৱা বাদ্যযন্ত্ৰই বা কিয় নহওঁক। সংগীতে সকলোকে তেওঁলোকৰ বিশ্বাস, অনুশীলন, ৰীতি-নীতি আদিৰ সৈতে দৈনন্দিন জীৱনত সংযোজিত কৰে।

সকলোৱে গান গাবলৈ আৰু সংগীতত নৃত্য কৰিবলৈ ভাল পায়। এই পাঠ্যপুথিৰ বাহিৰেও, সংগীত শিকাৰ এই প্ৰচেষ্টাত, ককা-আইতা, অভিভাৱক আৰু সম্প্ৰদায়ৰ সদস্যসকল হৈছে এক আশ্চৰ্যকৰ সম্পদ - সংগীতৰ অভিজ্ঞতা বৃদ্ধি কৰাৰ বাবে ইয়াক অধিক জীৱন্ত আৰু গতিশীল কৰি তোলা। সংগীতৰ গীত আৰু ছন্দ, বাদ্যযন্ত্ৰৰ শব্দ, শাৰীৰিক চলাচল, গানৰ সৈতে থকা ভঙ্গী, বজোৱা সংগীতৰ নৃত্যৰ পদক্ষেপে স্থূল আৰু সূক্ষ্ম মস্তিষ্কাংশৰ চলাচল বৃদ্ধি কৰিব। সংগীতৰ আনন্দই শিক্ষাৰ্থীসকলক এক চাপমুক্ত পৰিৱেশলৈ লৈ যাব। সংগীতৰ আত্মাত অন্তৰ্ভুক্ত নিচুকনি শ্ৰৱণ, আইতাৰ গুঞ্জন, খেতি পথাৰত কৃষকৰ গান গোৱা, চৰাই আৰু মৌমাখিৰ গুঞ্জন অথবা খিৰিকীত বৰষুণৰ তোপাল। আহক আমি একেলগে অন্বেষণৰ এই যাত্ৰা আৰম্ভ কৰোঁ যাতে সমগ্ৰ দেশৰ চাৰিওফালে সংগীতত সিঁচৰতি হৈ থকা গহনাবিলাক বিচাৰি উলিয়াওঁ।

'নৃত্য'ৰ পাঠটো শিক্ষাৰ্থীসকলক ভাৰতৰ বিভিন্ন ধৰণৰ নৃত্যৰ আভাস দিয়াৰ বাবে প্ৰস্তুত কৰা হৈছে। ভাৰতৰ লোক নৃত্যৰ জ্ঞান কঢ়িয়াই আনি, এই শাখাটোৱে শিক্ষাৰ্থীসকলক ছৌ আৰু যক্ষগানৰ দৰে পৰম্পৰাগত ৰূপৰ সৈতে পৰিচয় কৰাব। শাখাটোৱে তেওঁলোকক শাস্ত্ৰীয় নৃত্যৰ মৌলিক বিষয়বোৰ চেষ্টা কৰিবলৈ আৰু কিছুমান পাৰিভাষিক শব্দৰ সৈতে পৰিচিত হ'বলৈ লাহেকৈ প্ৰেৰিত কৰে। অধ্যায়বোৰে নৱৰসৰ সৈতে প্ৰদৰ্শনত আৱেগিক সমলৰ পৰিচয় কৰাব, আনহাতে শিশুসকলক তেওঁলোকৰ আৱেগৰ সৈতে সহজ হ'বলৈ আৰু সেইবোৰ প্ৰকাশ কৰিবলৈ সহায় কৰিব। হাতৰ ভংগীমাবোৰো সাংকেতিক ভাষাৰ কেন্দ্ৰ হোৱাৰ বাবে প্ৰদৰ্শিত কৰা হ'ব।তদুপৰি, এই অংশটোৱে এনে বৈশিষ্ট্যৰ সৈতে নৃত্যৰ ৰূপ বোৰ চিত্ৰিত কৰি নৃত্যৰ লৈঙ্গিক নিৰপেক্ষতাৰ ওপৰতো গুৰুত্ব দিয়ে। ই পাঠ্যক্ৰমৰ বাহিৰৰ দিশবোৰো অন্তৰ্ভুক্ত কৰে আৰু তেওঁলোকক নিজে অধিক তথ্য বিচাৰি উলিয়াবলৈ উৎসাহিত কৰে।

' নাট্য ' শাখাটো বিভিন্ন ধৰণৰ নাট্য শাখা বিৱৰণ কৰিবলৈ গঠন কৰা হৈছে। প্ৰতিটো অধ্যায়ৰ উদ্দেশ্য হৈছে সৃষ্টিশীল দক্ষতা বিকাশ কৰা, শৈল্পিক অভিব্যক্তি বৃদ্ধি কৰা আৰু কলাৰ বাবে প্ৰশংসা সুগভীৰ কৰা। আৱেগ বুজা আৰু প্ৰকাশ কৰাটো কেৱল কলাৰ বাবে মৌলিক নহয় কিন্তু শিক্ষাৰ্থীৰ মাজত সঠিক আৱেগিক ভাৰসাম্য গঢ়ি তোলাতো গুৰুত্বপূৰ্ণ। অধ্যায়বোৰে এক ব্যৱহাৰিক কাৰ্যকলাপ-আধাৰিত প্ৰক্ৰিয়াত ৰূপসজ্জা, পোছাক পৰিকল্পনা, মঞ্চ, সংলাপ লিখন আৰু পুতলাৰ কাৰিকৰী উপাদানবোৰো প্ৰদৰ্শন কৰে, যি প্ৰতিটো শিশুক তেওঁলোকৰ সম্ভাৱনা অন্বেষণ কৰিবলৈ আৰু তেওঁলোকে উৎকৃষ্ট কৰিব পৰা আগ্ৰহৰ ক্ষেত্ৰ এটা বিচাৰি উলিয়াবলৈ সক্ষম কৰিব। ভাৰতৰ পৰম্পৰাগত নাট্য কোম্পানী সমূহৰ ওপৰত এটা অধ্যায়ে যোৱা কেইটামান দশকত শিশুসকলক যিধৰণে কাম কৰিছিল তাক আকৰ্ষিত কৰাটো নিশ্চিত।

'নাট্য' শাখাটো শিক্ষাৰ্থীসকলক ভালদৰে অন্বেষণ, সৃষ্টি আৰু প্ৰকাশ কৰিবলৈ তথা নাট্যৰ প্ৰতি উৎসাহিত কৰি এক সম্পূৰ্ণ দৃষ্টিভংগী প্ৰদান কৰাৰ বাবে প্ৰস্তুত কৰা হৈছে । আকৰ্ষণীয় পাঠ আৰু হাতৰ কাৰ্যকলাপৰ জৰিয়তে, তেওঁলোকে মূল্যৱান দক্ষতা আৰু থিয়েটাৰৰ বিচিত্ৰ পৃথিৱীৰ বাবে গভীৰ প্ৰোৎসাহন লাভ কৰাটো নিশ্চিত।

কৃতি–১-ৰ অন্তিম অধ্যায়টোত বিষয়বস্তু হিচাপে পঞ্চতত্বৰ সকলো প্ৰকাৰৰ কলাৰ একত্ৰীকৰণৰ কাৰ্যকলাপৰ পৰামৰ্শ দিয়া হৈছে যাতে শিক্ষাৰ্থীসকলে কলাৰ প্ৰকাৰৰ অন্তৰ্গত আন্তঃ-বৈষয়িক দৃষ্টিভংগীৰ অভিজ্ঞতা লাভ কৰিব পাৰে। কিতাপখনৰ শেষত, মূল্যায়নৰ শাখাটোৱে সকলো কলা প্ৰকাৰৰ ৰেকৰ্ডিং মূল্যাংকনৰ বাবে এক আধাৰশীলা আৰু লগতে এক সাধাৰণ শীৰ্ষকো প্ৰদান কৰে যাক প্ৰতিবেদন ৰখাৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি।

© NCERT not to be republished

কলা শ্ৰেণীৰ গাঁথনি

শিশুৱে নৃত্য, থিয়েটাৰ বা তেওঁলোকে কল্পনা কৰা চিত্ৰ তৈয়াৰ কৰিব বিচৰা ধৰণে বহিব তথা বিচৰণ কৰিবলৈ শ্ৰেণীকোঠাটো বাধামুক্ত হোৱাটোৱে আদৰ্শ স্বৰূপ হ'ব। ভৌতিক পৰিৱেশত 'স্বাধীনতা আৰু মুক্ততা'ৰ এই উপাদানটোৱে অৱচেতনভাৱে চিন্তাত 'স্বাধীনতা আৰু মুক্ততা' লৈ অনুদিত কৰে। কলা কোঠাটো সুসজ্জিত আৰু তথ্যপূৰ্ণ প্ৰদৰ্শন সামগ্ৰীৰে চাক্ষুষভাৱে সমৃদ্ধ হ'ব লাগে। শিক্ষক আৰু শিক্ষাৰ্থীৰ লগতে সহকৰ্মীসকলৰ মাজত যথেষ্ট বাৰ্তালাপ হ'ব লাগিব।

শ্ৰেণীৰ সময়সূচী

শিক্ষাবৰ্ষৰ মাজেৰে চাৰিওটা কলা প্ৰকাৰ একেলগে শিকাৰ এক সন্তুলিত প্ৰগতি ৰখাৰ বাবে, কলাৰ বাবে প্ৰতি সপ্তাহত পাঁচটা শ্ৰেণী অনুমোদিত কৰা হ'ব পাৰে। সেইবোৰ হয় প্ৰতি ৪০ মিনিটৰ পৃথক শ্ৰেণী হ'ব পাৰে অথবা দুটা ৪০ মিনিট সময়ৰ সংযুক্ত শ্ৰেণী একেলগে হ'ব পাৰে।

জ্যোৎসনা তিৱাৰী

সদস্য-আহ্বায়িকা, CAG কলা, শৈক্ষিক সমন্বয়ক, অধ্যাপক আৰু মুৰব্বী,
শিক্ষা আৰু শৈল্পিকতা বিভাগ ,ৰাষ্ট্ৰীয় শৈক্ষিক গৱেষণা আৰু প্ৰশিক্ষণ পৰিষদ

© NCERT not to be republished

ৰাষ্ট্ৰীয় পাঠ্যক্ৰম তথা শিক্ষণ অধিগম সমল সমিতি (ৰা.পা.শি.অ.স.স)

1. এম্. চি. পন্ত, কুলাধিপতি, ৰাষ্ট্ৰীয় শৈক্ষিক পৰিকল্পনা আৰু প্ৰশাসন প্ৰতিষ্ঠান (ৰা.শৈ.প.প্ৰ.প্ৰ) (অধ্যক্ষ)
2. মঞ্জুল ভাৰ্গৱ, অধ্যাপক, প্ৰিন্সটন বিশ্ববিদ্যালয় (সহ-অধ্যক্ষ)
3. সুধা মূৰ্তি, প্ৰশংসিত লেখিকা আৰু শিক্ষাবিদুষী
4. বিবেক দেব ৰয়, অধ্যক্ষ, অৰ্থনৈতিক উপদেষ্টা পৰিষদ –(অ.উ.প – প্ৰধানমন্ত্ৰী)
5. শেখৰ মাণ্ডে, CSIR.-ৰ প্ৰাক্তন DG, বিশিষ্ট অধ্যাপক, সাবিত্ৰীবাই ফুলে পুনে বিশ্ববিদ্যালয়, পুনে
6. সুজাতা ৰামদোৰাই, অধ্যাপক, ব্ৰিটিছ কলম্বিয়া বিশ্ববিদ্যালয়, কানাডা
7. শংকৰ মহাদেৱন, সংগীত মাষ্ট্ৰো, মুম্বাই
8. ইউ. বিমল কুমাৰ, সঞ্চালক, প্ৰকাশ পাডুকন, বেডমিণ্টন একাডেমী, বাংগালোৰ
9. মিচেল দানিনো, ভিজিটিং প্ৰফেচাৰ, আইআইটি – গান্ধীনগৰ
10. সুৰিনা ৰাজন, IAS (অৱসৰপ্ৰাপ্ত), হাৰিয়াণা, প্ৰাক্তন DG, HPA
11. চমু কৃষ্ণ শাস্ত্ৰী, অধ্যক্ষ, ভাৰতীয় ভাষা সমিতি, শিক্ষা মন্ত্ৰালয়
12. সঞ্জীৱ সান্যাল, অৰ্থনৈতিক উপদেষ্টা পৰিষদৰ সদস্য – প্ৰধানমন্ত্ৰী (অ.উ.প – প্ৰধানমন্ত্ৰী)
13. এম. ডি. শ্ৰীনিবাস, অধ্যক্ষ, কেন্দ্ৰীয় নীতি অধ্যয়ন কেন্দ্ৰ, চেন্নাই
14. গজানন লোন্ধে, মুৰব্বী, এন.এছ.টি.চি. কাৰ্যালয়
15. ৰবিন ছেত্ৰী, সঞ্চালক, SCERT, ছিকিম
16. প্ৰত্যুষা কুমাৰ মণ্ডল, অধ্যাপক, সামাজক বিজ্ঞানত শিক্ষা বিভাগ, এন.চি.ই.আৰ.টি., নতুন দিল্লী

© NCERT not to be republished

17. দিনেশ কুমাৰ, অধ্যাপক আৰু মুৰব্বী, পৰিকল্পনা আৰু নিৰীক্ষণ বিভাগ, এন.চি.ই.আৰ.টি., নতুন দিল্লী
18. কীৰ্তি কাপুৰ, অধ্যাপক, ভাষাবিভাগ, এন.চি.ই.আৰ.টি., নতুন দিল্লী
19. ৰঞ্জনা অৰোৰা, অধ্যাপক আৰু মুৰব্বী, পাঠ্যক্ৰম অধ্যয়ন আৰু উন্নয়ন বিভাগ, এন.চি.ই.আৰ.টি., নতুন দিল্লীৰ (সদস্য-সচিব)

© NCERT not to be republished

পাঠ্যপুথি বিকাশ দল

অধ্যক্ষ

শংকৰ মহাদেৱন, সংগীত বিশাৰদ, মুম্বাই

অৱদানকাৰী

আৰাধনা গুপ্তা, শিল্পী আৰু উপদেষ্টা - ৰাষ্ট্ৰীয় পৰামৰ্শ মিছন, এন. চি. টি. ই, ভাৰত চৰকাৰ

বিদিশা হাজ্ৰা, সহকাৰী অধ্যাপক, সংগীত, আঞ্চলিক শিক্ষা প্ৰতিষ্ঠান, আজমেৰ

বিন্দু সুব্ৰমনিয়ম, সহ-প্ৰতিষ্ঠাপক আৰু মুখ্য কাৰ্যবাহী বিষয়া, সুব্ৰমনিয়ম একাডেমী অফ পাৰফৰ্মিং আৰ্টচ (চা.পা.), বেংগালুৰু

চিণ্টু সাচী, সংগীত শিক্ষাবিদ, সুনাদ, বেংগালুৰু

দীপা শ্ৰীধৰ,সঞ্চালক, শংকৰ মহাদেৱন একাডেমী

মধুসুধনন, পি ভি, সহকাৰী অধ্যাপক, কলা শিক্ষা, এন.চি.ই.আৰ.টি., নতুন দিল্লী

মালবিকা ৰাজনাৰায়ণ, দৃশ্যশিল্পী আৰু শিক্ষাবিদ, অতিথি অধ্যাপক, আজিম প্ৰেমজী বিশ্ববিদ্যালয়, ভোপাল

প্ৰিয়দৰ্শিনী ঘোষ, শৈল্পিক নিৰ্দেশক, প্ৰিয়দৰ্শিনী আৰ্টছ, কলকাতা

ৰাজশ্ৰী এছআৰ, সদস্য, এন.এছ.টি.চি. কাৰ্যসূচী কাৰ্যালয়

শৰবাৰী বেনাৰ্জী, সহকাৰী অধ্যাপক, কলা আৰু নান্দনিকতা বিভাগ, এন.চি.ই.আৰ.টি., নতুন দিল্লী

সিদ্ধি গুপ্তা, অনুষদ, সৃষ্টি মণিপাল ইনষ্টিটিউট অফ আৰ্ট, পৰিকল্পনা তথা কাৰিকৰী, বেংগালুৰু

শ্ৰীধৰ ৰঙ্গনাথন, প্ৰতিষ্ঠাপক আৰু মুখ্য কাৰ্যবাহী বিষয়া, শংকৰ মহাদেৱন একাডেমী, বেংগালুৰু

সুধন্ব এ.কে., সহকাৰী অধ্যাপক, ৰেৱা বিশ্ববিদ্যালয়, বেংগালুৰু

বিদুষী জ্যোতি ভাট, ভৰতনাট্যম প্ৰশিক্ষক, পূৰ্ণপৰমতি, বেংগালুৰু

© NCERT not to be republished

সমীক্ষক

অনুৰাগ বেহাৰ, সদস্য, ৰাষ্ট্ৰীয় পাঠ্যক্ৰম ৰূপৰেখা পৰ্যবেক্ষণ কমিটি

আনুতোষ দেব, টি জি টি, কলা (অৱসৰপ্ৰাপ্ত), কেন্দ্ৰীয় বিদ্যালয়, গুৱাহাটী

গোবিন্দৰাজু ভৰদ্বাজ, স্কুল অফ পাৰফৰ্মিং এণ্ড ভিজুৱেল আৰ্টচ, ইগনু, নতুন দিল্লীৰ সঞ্চালক

মঞ্জুল ভাৰ্গৱ, এন.এছ.টি.চি.ৰ অধ্যাপক আৰু সহ-অধ্যক্ষ

ৰিমচি খান্না, সহকাৰী অধ্যাপক, কলা মহাবিদ্যালয়, দিল্লী বিশ্ববিদ্যালয়, নতুন দিল্লী

সদস্য সমন্বয়ক

জ্যোৎস্না তিৱাৰী, অধ্যাপক আৰু মুৰব্বী, কলা আৰু নান্দনিকতা বিভাগ, এন.চি.ই.আৰ.টি., নতুন দিল্লী

© NCERT not to be republished

কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন

ৰাষ্ট্ৰীয় শিক্ষা গৱেষণা আৰু প্ৰশিক্ষণ পৰিষদ (NCERT) এই পাঠ্যপুথি নিৰ্মাণৰ ক্ষেত্ৰত ৰাষ্ট্ৰীয় পাঠ্যক্ৰম ৰূপৰেখা পৰ্যবেক্ষণ কমিটীৰ মাননীয় অধ্যক্ষ আৰু সদস্যসকলৰ প্ৰতি, পাঠ্যক্ৰম এলাকা গোটৰ (CAG) অধ্যক্ষ আৰু সদস্যসকলৰ প্ৰতি তথা শিল্প আৰু অন্য সংশ্লিষ্ট CAGৰ সদস্যসকলৰ প্ৰতি তেখেত সকলৰ পৰামৰ্শ আৰু সমৰ্থনৰ বাবে কৃতজ্ঞ।

এন.চি.ই.আৰ.টি.-ইয়াৰ জ্যেষ্ঠ অনুষদ সদস্যসকল - সুনীতি চানৱাল,অধ্যাপক আৰু মুৰব্বী, প্ৰাথমিক শিক্ষা বিভাগ; ইন্দ্ৰাণী ভাদুৰী, অধ্যাপক আৰু মুৰব্বী, শৈক্ষিক জৰীপ বিভাগ; বিনয় সিং, অধ্যাপক আৰু অধ্যক্ষ, বিশেষ প্ৰয়োজন গোটৰ শিক্ষা বিভাগ; আৰু মিলি ৰয়, অধ্যাপক আৰু অধ্যক্ষ, লিংগ অধ্যয়ন বিভাগ আদিৰ সহায়ৰ প্ৰতিও কৃতজ্ঞ যাৰ সহযোগত এই পাঠ্যপুথিত লিংগ, অন্তৰ্ভুক্তি, মূল্যায়ন আদি সংগ্ৰহৰ বিষয়ে পৰ্যালোচনা কৰা হৈছে।

সংগীত নাটক একাডেমী, কলা উৎসৱ আৰ্কাইভ, এন.চি.ই.আৰ.টি., সাংস্কৃতিক সম্পদ আৰু প্ৰশিক্ষণ কেন্দ্ৰ; ভাৰতীয় সাংস্কৃতিক সম্পৰ্ক পৰিষদ; বেংগালুৰুৰ প্ৰতিষ্ঠানসমূহ – ব্যোম আৰ্টস্পেচ আৰু ষ্টুডিঅ থিয়েটাৰ, অভিনয় তৰঙ্গ নটক শালে, সুব্ৰমনিয়াম একাডেমী অফ পাৰফৰ্মিং আৰ্টছ (চাপা), শংকৰ মহাদেৱন মিউজিক একাডেমী; সুনাদ; সুৰভি থিয়েটাৰ, হায়দৰাবাদ; নেচনেল গেলেৰী অৱ মডাৰ্ণ আৰ্ট, নতুন দিল্লী; ৰাষ্ট্ৰীয় কাৰুশিল্প সংগ্ৰহালয় আৰু হস্তাকালা একাডেমী; আজিম প্ৰেমজী ফাউণ্ডেচন; চিলড্ৰেনছ লিটল থিয়েটাৰ, কলকাতা; এক তাৰা; দ্য মেট্ৰ'পলিটান মিউজিয়াম অফ আৰ্ট (দ্য ক্ৰছবি ব্ৰাউন কালেকশন অফ মিউজিকেল ইনষ্ট্ৰুমেণ্টচ), নিউয়ৰ্ক; দিল্লী ষ্ট্ৰীট আৰ্টৰ দ্বাৰা ভাৰতত ইউৰোপীয় ইউনিয়নৰ প্ৰতিনিধিদলৰ 'বেক টু স্কুল' প্ৰকল্প ২০২৩-২৪; ভাৰতীয় সংগীত অভিজ্ঞতা, বেংগালুৰু ; শ্ৰীধৰ ৰঙ্গনাথন, মুখ্য কাৰ্যবাহী বিষয়া আৰু সহ-প্ৰতিষ্ঠাপক, শংকৰ মহাদেৱন একাডেমী; বাণী হেম্মিজ; চাপাৰ পৰা অনুষা চেল্লাপ্পা আৰু ক্ষিতিজ কাশ্যপ; আলোকা কানুংগো; অৰ্পিতা ভেঙ্কটেশ; সঞ্জনা ঘোষ; দেৱাঞ্জলি বন্দোপাধ্যায়; অনুপমা হস্কেৰে (পদ্মশ্ৰী বঁটা প্ৰাপ্ত); ধাতু পাপেট থিয়েটাৰ, বেংগালুৰু; আৰু শথাৰধনী আৰ. গণেশ (প্ৰখ্যাত পণ্ডিত)- আমি উপৰোক্ত ব্যক্তি আৰু প্ৰতিষ্ঠানবোৰৰ ওচৰত তেওঁলোকৰ লিখিত, দৰ্শিত, আলোকচিত্ৰ আৰু শ্ৰব্য-দৃশ্য-ৰূপত থকা সমলবোৰ ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ অনুমতি দিয়াৰ বাবে কৃতজ্ঞ।

© NCERT not to be republished

এন.চি.ই.আৰ.টি.দ্বাৰা ভায়োলিনবিদ্, সুৰকাৰ, প্ৰশিক্ষক তথা সুব্ৰমনিয়াম একাডেমী অফ পাৰফৰ্মিং আৰ্টছৰ সহ-প্ৰতিষ্ঠাপক অম্বি সুব্ৰমনিয়মৰ প্ৰচেষ্টাক প্ৰশংসাৰ পাত্ৰ; জয়ন্তী কুমাৰেশ, বীনা বিশেষজ্ঞা, গৱেষিকা আৰু শিক্ষাবিদুষী; বিদুষী তাৰা কিনি, উপদেষ্টা, শংকৰ মহাদেৱন্ একাডেমী, পাঠ্যক্ৰম বিকাশ, সংগীত শিক্ষা আৰু ভাৰতীয় ঐতিহ্যত যোগাযোগ ব্যৱস্থাৰ বিশেষজ্ঞ; শিৱাংগী পুৰোহিত, নৃত্য প্ৰশিক্ষক, কেন্দ্ৰীয় বিদ্যালয়, চেক্টৰ ২, আৰ. কে. পুৰম, নতুন দিল্লী। শিক্ষাৰ্থীসকলৰ কৰ্মৰাজি আৰু ক্ৰমক্ষণত শিক্ষাৰ্থীসকলৰ আলোকচিত্ৰ ব্যৱহাৰৰ অনুমতি দিয়াৰ বাবে আমি নতুন দিল্লীৰ মডাৰ্ণ স্কুল, বাৰাখাম্বা ৰোডৰ অধ্যক্ষৰ ওচৰত কৃতজ্ঞ।

এই পৰিষদে পাঠ্যপুথিখন সম্পাদনা কৰাৰ বাবে এন.চি.ই.আৰ.টি.ৰ প্ৰকাশন বিভাগৰ সম্পাদক (ঠিকা ভিত্তিক) ইলমা নাছিৰৰ প্ৰচেষ্টাক স্বীকাৰ কৰে। ডিটিপি চেলৰ দায়িত্বত থকা পৱন কুমাৰ বাৰিয়াৰ আৰু ডিটিপি অপাৰেটৰ (ঠিকা ভিত্তিক), প্ৰকাশন বিভাগ, এন.চি.ই.আৰ.টি.ৰ পুনমৰ প্ৰচেষ্টা আৰু কঠোৰ পৰিশ্ৰমএই নথিখনক ইয়াৰ চূড়ান্ত আকাৰ দিয়াৰ বাবে প্ৰশংসিত হয়। পৰিষদে সম্পাদকীয় সহায়ক (ঠিকা ভিত্তিক) আস্থা শৰ্মা; এল. গুইট, চ'মিৰন এ. শিশাক আৰু আদিবা তাছনিম, প্ৰুফ ৰিডাৰ (ঠিকাভিত্তিক), প্ৰকাশন বিভাগ, এন.চি.ই.আৰ.টি. ৰ প্ৰতিও কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰে ।

© NCERT not to be republished

ভাৰতৰ সংবিধান

ভাগ IV A (অনুচ্ছেদ ৫১ A)

মৌলিক কৰ্তব্য

ভাৰতৰ প্ৰতিজন নাগৰিকৰ কৰ্তব্য হোৱা উচিত-

(ক) সংবিধান মানি চলা আৰু তাৰ আদৰ্শ, প্ৰতিষ্ঠান, ৰাষ্ট্ৰীয় পতাকা আৰু ৰাষ্ট্ৰীয় সঙ্গীতক সন্মান জনোৱা।

(খ) স্বাধীনতা সংগ্ৰামত প্ৰেৰণা যোগোৱা মহৎ আদৰ্শসমূহক মানি চলা আৰু সেয়া চৰিতাৰ্থ কৰা।

(গ) ভাৰতৰ অৰ্জিত স্বাৰ্বভৌমত্ব, একতা আৰু ভৌগোলিক অখণ্ডতাক সংৰক্ষণ আৰু সুৰক্ষা দিয়া।

(ঘ) দেশৰ সুৰক্ষাৰ দায়িত্ব লোৱা আৰু প্ৰয়োজনত ৰাষ্ট্ৰীয় সেৱা আগবঢ়োৱা।

(ঙ) ধৰ্ম, ভাষা, আঞ্চলিকতা বা গোট বিভাগ সম্পৰ্কীয় বৈচিত্ৰ্যতকৈ ওপৰে উঠি ভাৰতৰ সকলো লোকৰ মাজত সাদৃশ্য আৰু সামূহিক ভ্ৰাতৃত্বৰ ভাবনাক প্ৰসাৰিত কৰা; আৰু মহিলাৰ সন্মানহানিকাৰী অভ্যাসসমূহ পৰিত্যাগ কৰা।

(চ) আমাৰ সন্মিলিত সংস্কৃতিৰ সমৃদ্ধ ঐতিহ্যৰ মূল্য দিয়া আৰু সেয়া সংৰক্ষণ কৰা।

(জ) বন, হ্ৰদ, নদী, বন্যপ্ৰাণী আদি প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশৰ সুৰক্ষা আৰু উন্নয়ন কৰা আৰু জীৱজন্তুৰ প্ৰতি দয়া দৰ্শোৱা।

(ঝ) বৈজ্ঞানিক দৃষ্টিভংগী, মানৱতাবাদ আৰু অনুসন্ধান আৰু সংস্কাৰৰ মনোভাৱ বিকাশ কৰা।

(ঞ) ৰাজহুৱা সম্পত্তি সুৰক্ষিত কৰা আৰু হিংসা পৰিত্যাগ কৰা।

(ট) ব্যক্তিগত আৰু সমষ্টিগত সকল ক্ষেত্ৰত উৎকৰ্ষ সাধনৰ বাবে চেষ্টা কৰা যাতে ৰাষ্ট্ৰই সদায় উন্নতিৰ উচ্চ স্তৰত উপনীত হ'ব পাৰে।

*(ঠ) যি কোনো পিতৃ-মাতৃ বা অভিভাৱকে, তেওঁলোকৰ ছয়ৰ পৰা চৌধ বছৰ বয়সৰ সন্তানক শিক্ষা গ্ৰহণৰ সুযোগ প্ৰদান কৰাৰ দায়িত্ব পালন কৰা।

টোকা:সংবিধানৰ ৫১A অনুচ্ছেদৰ অধীনত থকা মৌলিক কৰ্তব্যসমূহ সংবিধান (৪২সংখ্যক সংশোধনী) আইন, ১৯৭৬ৰ যোগে সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছিল (৩ জানুৱাৰী ১৯৭৭ তাৰিখৰ পৰা কাৰ্যকৰী)।

*(ঠ) মৌলিক কৰ্তব্য সংবিধান (৮৬সংখ্যক সংশোধনী) আইন, ২০০২ৰ যোগে সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছিল (১ এপ্ৰিল ২০১০ তাৰিখৰ পৰা কাৰ্যকৰী)।

© NCERT not to be republished

মৰমৰ শিক্ষাৰ্থী

তুমি লোৱা ষষ্ঠ শ্ৰেণীৰ 'কৃতি–১', কলাৰ পুথিখন, ৰং-ধেমালি আৰু কাৰ্যকলাপেৰে পৰিপূৰ্ণ হৈ আছে। কৃতি–১ বা সৃষ্টিৰ বাবে এক আগ্ৰহ তোমালোক সকলোৰে ভিতৰত ইতিমধ্যেই বিদ্যমান আৰু তুমি তোমাৰ প্ৰাৰম্ভিক জীৱনৰ এই বছৰবোৰত সৃষ্টিশীল হৈ আছা, এতিয়া তুমি তোমাৰ স্কুলীয়া শিক্ষাৰ আন এটা পৰ্যায়ত প্ৰৱেশ কৰিছা য'ত অন্বেষণ আৰু পৰীক্ষণৰ বাবে আৰু অনেক অৱশিষ্ট। কিতাপখনে তোমাক তোমাৰ চাৰিওফাল, পৰিৱেশ, মানুহ আৰু সমাজৰ প্ৰতি অধিক সংবেদনশীল কৰি তুলিব।

তুমি আগৰ শ্ৰেণীবোৰত পোৱাৰ দৰেই, বহুতো কলাৰ প্ৰকাৰ বিদ্যমান আৰু তুমি - সৃষ্টি কৰা, হাতেকামে কৰা বা চোৱা বা শুনা বা নৃত্য কৰা, বাদ্যযন্ত্ৰ বজোৱা, ছবি আঁকা,, মাটিৰ বা কাগজৰ মডেল বনোৱা, গান গোৱা, নাটক কৰা, এনিমেচন আদি উপভোগ কৰিছা। এইবোৰ তুমি দৈনন্দিন জীৱনত, বিদ্যালয়ত, ঘৰত বা ভ্ৰমণৰ সময়তো কৰি ভাল পোৱা। তুমি তোমাৰ চাৰিওফালে বহুতো বস্তু লক্ষ্য কৰিছা যিয়ে তোমাক ভাবিবলৈ বাধ্য কৰে যে - মানুহে কেনেদৰে কাম কৰে, প্ৰকৃতিৰ বিভিন্ন ঋতুত হোৱা পৰিৱৰ্তন, জীৱ-জন্তুৱে কৰা শব্দ, চৰাইয়ে উৰা, পাতৰ শব্দ, ফুলৰ বিভিন্ন ৰং আৰু গঠন, মৌ-মাখিয়ে কৰা গুঞ্জন, ৰঙীন পৰুৱাই উদ্যানত ফুৰা, ঘৰৰ দৈনন্দিন কাম-কাজ, ৰে'লগাড়ীয়ে কৰা শব্দ, বিমান উৰা আদি। এইবোৰ আকৰ্ষণীয় ঘটনা যিয়ে আমাক নিজকে সৃষ্টি আৰু প্ৰকাশ কৰিবলৈ অনুপ্ৰাণিত কৰে। এইবোৰে আমাক কেনেকৈ, কিয়, কেতিয়া আৰু কি ভবাই আচৰিত কৰে!

ভাৰত ভূমিত হাজাৰ হাজাৰ বছৰৰ মানৱ সভ্যতা আৰু বিৱৰ্তন দেখা গৈছে। কলা আমাৰ চাৰিওফালে আছে আৰু ই আনন্দ দিয়ে, আমি সৃষ্টি কৰা বা অনুভৱ কৰাই হওঁক, ই একে সময়তে জীৱনসুন্দৰ কৰি তুলিছে। আপোনালোক সকলোৰে ভিতৰত এজন শিল্পী বিৰাজমান, যি বহিঃপ্ৰকাশ হৈ সৃষ্টি কৰিবলৈ আগ্ৰহী। সৃষ্টিশীল হ'বলৈ, কলাৰচনা কৰিবলৈ, চলাচল কৰিবলৈ, আপুনি এজন ভাল পৰ্যবেক্ষক হ'ব লাগিব, ভাল কল্পনা আৰু দৃশ্যায়ন থাকিব লাগিব।

কৃতি–১-ত চাৰি প্ৰকাৰৰ কলা আছে য'ত তুমি এই কলাবোৰৰ অন্বেষণ কৰিবা আৰু শিকিবা - তোমাৰ বন্ধুবৰ্গ, শিক্ষক আৰু পৰিয়ালৰ সৈতে দৈনিক কিবা এটা নতুন সৃষ্টি কৰা ।

© NCERT not to be republished

শ্ৰেণীৰ পূৰ্ব্বে প্ৰাৰ্থনা

সাধাৰণতে, শিল্পীসকলে তেওঁলোকৰ কলা প্ৰদৰ্শন আৰম্ভ কৰাৰ পূৰ্ব্বে এই প্ৰাৰ্থনাটো আবৃত্তি কৰে। তুমি প্ৰতিটো কলাৰ শ্ৰেণী আৰম্ভ কৰাৰ আগতেই ভঙ্গিমাৰ দ্বাৰা ইয়াক ডাঙৰকৈ আবৃত্তি কৰিব পাৰে -

आङ्गिकं भुवनं यस्य,वाचिकं सर्व वाङ्मयम्।
आहार्यं चन्द्र तारादि, तं वन्दे सात्विकं शिवम॥

আংগিকং ভুৱনং য়স্য, বাচিকং সৰ্ব-ৱাঙ্ময়ম্।
আহাৰ্য্যং চন্দ্ৰ-তাৰাদি, তং বন্দে সত্বিকং শিৱম্।

অৰ্থ

যাৰ ভৌতিক শৰীৰ হৈছে সমগ্ৰ বিশ্বব্ৰহ্মাণ্ড,
কথা বা গীত হৈছে সকলো শব্দৰ সাৰাংশ,
অলংকাৰ হৈছে চন্দ্ৰ তথা নক্ষত্ৰাদি
মই সেই সৰ্বোচ্চ দেৱত্বৰ ওচৰত নমস্কাৰ জনাইছো।

ই আপুনি শিকি থকা চাৰিওটা কলা প্ৰকাৰক একত্ৰিত কৰে -
আংগিক: গতি, ভঙ্গি আৰু অভিব্যক্তিৰ সৈতে শাৰীৰিক প্ৰদৰ্শন।
ৱাচিক: বক্তৃতা, সংলাপ, গান আৰু গীতকথা।
আহাৰ্য্য: পোছাক, গহনা, ভাস্কৰ্য আৰু চিত্ৰকলা।
সাত্বিক: শিল্পী আৰু দৰ্শকৰ বাবে গভীৰ আৱেগিক আধ্যাত্মিক অভিজ্ঞতা।

এয়া প্ৰায় হাজাৰ বছৰ আগতে *অভিনয় দৰ্পণ*ত নন্দিকেশ্বৰৰ দ্বাৰা সংস্কৃতত লিখা শ্লোকৰ এটা উদাহৰণ। তুমি QR ক'ড স্কেন কৰি ভিডিঅ'বোৰো চাব পাৰিবা।

© NCERT not to be republished

বিষয়

প্ৰস্তাৱনা iii

বিষয়বস্তু v

মৰমৰ শিক্ষাৰ্থী xvii

দৃশ্যশিল্প

১. বস্তু আৰু স্থানু পদাৰ্থ ৩

২. সাধাৰণ চিত্ৰৰ পৰিৱৰ্তন ১০

৩. মানুহৰ চিত্ৰ উপস্থাপন ২০

৪. কাগজৰ কাৰুশিল্প ২৫

৫. প্ৰিণ্ট কৰিবলৈ মুদ্ৰা ২৯

সঙ্গীত

৬. সঙ্গীত আৰু স্ব-আৱেগ ৩৬

৭. বাদ্যযন্ত্ৰ ৪৭

৮. ভাৰতীয় সঙ্গীতত তাল বা তালম্ আৰু ৰাগ বা ৰাগম্ ৫৩

৯. বৈচিত্ৰ্যৰ সুৰ ৬১

১০. গীত লিখন ৭০

১১. সঙ্গীত আৰু সমাজ ৭৪

© NCERT not to be republished

নৃত্য

১২. গতিত মোৰ দেহ ৭৯
১৩. নৃত্যৰ সৈতে প্ৰতিবন্ধকতা ভঙ্গ কৰা ৯১
১৪. গতিত সম্প্ৰীতি ৯৭
১৫. আমাৰ দেশৰ নৃত্য ১০৪

নাটক

১৬. অনুভূতিৰ উন্মোচন! ১১৪
১৭. আহক, ডিজাইন কৰো ১২৭
১৮. নাটকৰ সঙ্গত ১৪১
১৯. ছাঁ আৰু তাঁৰৰ কাহিনী - পুতলা নাচ ১৪৫
২০. মহা সমাপ্তি ১৫৪
২১. সকলো কলা প্ৰকাৰৰ একত্ৰীকৰণ ১৫৭
২২. মূল্যায়ন ১৬১

© NCERT not to be republished